

Ο ἄγονος καὶ τὸ πάθημα τῆς λυγερῆς

(129 - 198)

Κι δ' ἄγουρος ἐγέλασε κι ἔμωσε νὰ ξεδράμη
εἴτι πεισματικὸν μπορεῖ τῆς λυγερῆς νὰ κάμη. 130
Ἐμίσεψε κι ἐφῆκε τὴν ὥστε νὰ λησμονήσῃ,
καὶ μὲ καιρὸν νὰ θυμηθῇ ὅπίσω νὰ γυρίσῃ . . .
Καὶ δὲν ἐπέρασε ἀπό κεῖ τρακόσιες μιὰν ἡμέρα
κι ἤρθε κι ἐπολησμόνησεν ἡ ἀσπρη περιστέρα.
Καὶ τότες εὐγοδώθηκεν δι νιός ἄρματωμένος,
ὅπου τὸν εἰς τὸν ἔρωτα καὶ τῆς φιλιῶς καημένος. 140
τὸν πόθον ἐδικάζετον καὶ τὴν φιλιῶν ἔρωτα
οἱ ἔρωτας τὸν ἔσωσε στῆς λυγερῆς τὴν πόρτα.
Τὴν πρώτην πόρταν ἦνοιξε, τὴ δεύτερη ραγίζει,
οὐδὲ ἄνθρωπος τὸν γρίκησε, οὐδὲ σκυλὶ γαβγίζει·
κι ηὑρε τὴν κόρη κείτετον στ' ὥριόν της τὸ κρεβάτι,
προσκεφαλάδι ὀλάργυρο στὸ στήθος της ἐκράτει.
Ο ἄγουρος σβένει τὸ κερὶ καὶ τ' ἄρματά του βγάνει
κι εἶπεν: «Οπόδεγννήθηκε σήμερο ἀς ἀποθάνη!»
Εἰς τὴν κασέλα ἐκάθισεν, ἀτός του ἐξιπολήθη,
καὶ βγάνει τὸ προσκέφαλο ἡ τῆς λυγερῆς τὰ στήθη. 150
Ἄβουλά της ἐσίμωσε, στὰ χέρια της ἐμπῆκε,
καὶ τὸ πεθύμα ἀπὸ καιροὺς εἰς μιὰν ὥραν τὸ ποῖκε.
Ἐξύπνησεν ἡ λυγερὴ στὰ κανακίσματά της
κι ἐγνώρισε δι τὴν παρθενιά της.
Κι ὑιότερος πεισματικὰ ἄρχισε νὰ τῆς λέγη,
θωράντα πῶς ἐμάνισε εἰς αὐτὸνε νὰ κλαίγη:
«Ἐσύ σ' ἐκείνη πόλεγες νὰ βάλῃς δακτυλίδι;
βάλε ἀρραβώνα χάρκαρη καὶ βλόγησης σφραγίδι!»
Καὶ μέσα στές ἀγκάλες της τὸν ἄγουρον ἐτήρα
κι ἔκλαιγε κι ἐβαραίνετον στὴ δολερή της μοίρα. 160
Ως πέρδικα μοιρολογῶ, ὡσάν τρυγόνα κλαίγει,
καὶ πρὸς αὐτὸν τὸ νιότερον τοῦτα τὰ λόγια λέγει:

129 ἔμωσε: δρκίστηκε. — 148 Ὁπόδεγννήθηκε... Ἡ ἔκφραση (πιὸ πολὺ στὸν τύπο «Σήμερα γεννηθῆκαμε, σήμερα θὰ χαθούμε» — ἡ «θὰ πεθάνουμε») συνηθισμένη στὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ ἀλλοῦ. Λέγεται συνήθως σὲ ὥρα μάχης (ἡ δοκιμασίας) καὶ σημαίνει πῶς δλα τὰ περιστέρανα χάνονται καὶ δι τι ἀπομένει εἶναι ἡ αἰσθηση πῶς τὴν ὥρα ἐκείνη (αὐτὸς ποὺ μιλᾷ) πρωτογεννιέται στὸν κόσμο.

«Α βουληθῆς νὰ μ' ἀρνηθῆς καὶ νὰ μ' ἀλησμονήσῃς,
εἰς τὴν Τουρκιά, στὰ σίδερα, πολλὰν ὑγανακτήσῃς;
σὲ τούρκικα σπαθιὰ βρεθῆς, σὲ Κατελάνου χέρια,
τὰ κριάτα σου νὰ κόφτουσι μὲ δίστομα μαχαίρια·
Αράπηδες νὰ σ' εὑρουσι καὶ Μόροι νὰ σὲ σώσουν,
κι εἰς ὄχλον σαρακήνικον τρεῖς μαχαίρες σοῦ δώσουν,
οἱ δυὸς ὑγγίζουν στὴν καρδιὰ κι ἡ ἄλλη στὰ μυαλά σου
κι εἰς τὸν ἀφρὸν τῆς θάλασσας νὰ βροῦσι τὰ μαλλιά σου, 170
τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια σου νὰ βροῦν εἰς παραγάλι,
καὶ τὰ μουστούδια τὰ βαστᾶς στὴν ἄμμο νὰ τὰ βγάλῃ,
νὰ δράμουν νὰ ῥθουν νὰ σὲ δοῦν ἐκ τὰ συγγενικά σου·
ἡ μάνα σου νὰ κουρευτῇ θωράντα τὰ μαλλιά σου·
καὶ τότες νὰ ῥθω νὰ σὲ δῶ γιὰ παρηγόρημά μου,
στὸ ζόδι σου νὰ γδικιωθῶ, νὰ δροσιστῇ ἡ καρδιά μου·
Καὶ πάλι κλαίει καὶ θλίβεται, πάλι μοιρολογῶται
καὶ μετὰ τὲς γειτόνισσες ἀκού τὸ τί δηγάται:
«Ἀκούσετε, γειτόνισσες καὶ συνανάθροφές μου,
κι ἐσεῖς, κοράσια, ζεύνετε, οἱ ξένες καὶ δικές μου, 180
ἀμέριμνα μὴν κάθεστε, τὸν ὕπνο μὴ ἀγαπᾶτε,
τὰ μεσημέρια κείτεστε, τὲς νύχτες ἀγρυπνᾶτε . . .
Λοιπὸν ὄποναι, φρόνιμη ἀς σφικτομανταλῶνη,
γιατὶ ὁ ἄντρας τὴ γυνὴ πάντα τὴν κομπώνει.
Βρύση, νερό τρεχάμενο στὰ λόγια 'ν' ἡ γυναίκα,
πιστεύγω το σὰν τὸ γροικῶ φράγκικα καὶ ρωμαίκα . . .
Μὴ μὲ κατηγορήσετε, γιατὶ σᾶς τὸρμηνεύγω,
ἀφείν ἐμπῆκα στὸ χορὸ χρειά μόναι νὰ χορεύγω»,

167 Μόροι: Μαυρίτανοι, Ἀλγερινοί (κουρσάροι).

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΓΑΔΑΡΟΥ, ΛΥΚΟΥ ΚΑΙ ΑΛΟΥΠΟΥΣ

‘Αρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ.
Ο γάδαρος, δ λύκος καὶ ἡ ἀλεπού

(1 - 42)

‘Αρχοντες, νὰ γηρικήσετε, ἢ θέλετε, δαμάκι,
δ λύκος μὲ τὴν ἀλουπὸν πᾶς ἔπιαν τὸ φαρμάκι,
πᾶς ἥτονε ἢ ἀφορμῆ, πᾶς ἐκαταπιαστῆκαν,
καὶ τί νοβέλα πάθασι, καὶ πᾶς ἐντροπιαστῆκαν.
Σὰν φαίνεται, δ γάδαρος δ καταφρονεμένος,
πάντοτε κακορίζικος καὶ παραπονεμένος,
σ’ ἀφέντην ἔλαχε κακόν, λωβδὸν καὶ ψωριασμένον,
πτωχόν καὶ κακομάζαλον, πολλὰ δυστυχισμένον.

Ποτὲ του δὲν ἐχόρτασε, ποτὲ οὐκ ἀναπαύτη,
νύκτα ἡμέρα δέρνεται στὸν κῆπον γιὰ νὰ σκάφῃ. 10

Πᾶσα πουρνὸν ἐφόρτωνε τὸν γάδαρον ἔκεινον
κι εἰς τὸ παζάρι ἐπήγαινε κι αὐτεῖνος μετὰ κεῖνον·
λάχανα τὸν ἐφόρτωνε, ἀντίδια καὶ μαρούλια,
πράσα, ρατάνια, κάρδαμα, κρεμμύδια καὶ γογγύλια.

‘Αχυρον δὲν τοῦ βρίσκετον, κριθάρι δὲν ποτάσσει
νὰ δώσῃ τοῦ γαδάρου του νὰ φάγη νὰ χορτάσῃ·
τὰ λάχανα καθάριζε καὶ τῷριχνε τὰ φύλλα,
κι δύνται ἐσκόλα τὸ βραδὺν ἐφόρτωνέ τον ξύλα.

Κι ἀπὸ τὸν κόπον τὸν πολλὸν, τὴν δούλεψην τὴν τόση,
κι ἐκ τές ξυλές ὄπδαιρνε ὥστε νὰ ξεφορτώσῃ, 20
ἀτύχεψεν δ γάδαρος καὶ πλέα δὲν ἡμπόρει,
κι ἀπὸ τὴν ψώραν τὴν πολλὴν συμάρι, δὲν ἐφόρει.

Χειμώνα δὲν ἐδύνετον, οὐδὲ τὸ καλοκαίρι,
οὐδὲ γιὰ ξύλα νὰ ὑπά, οὐδὲ νερὸ νὰ φέρῃ.
Καὶ μὰ Λαμπρά, τὴν Κυριακή, τάχα λυπήθηκε τον,
καὶ πιάνει καὶ ξεστρώνει τον, ἔλυσε κι ἀφησέ τον,
νὰ πὰ νὰ περιβοσκήθῃ, καμπόσο ν’ ἀνασάνη,
νὰ φὰ κλαδὶ ἀπὸ δενδρὸ κι ἀπὸ τὴν γῆν βοτάνι,

4 νοβέλα : ιστορία. — 21 ἀτύχεψεν : ἀδυνάτισε.

νὰ πέσῃ καὶ νὰ κυλιστῇ, τὸ στόμα του ν’ ἀφρίσῃ,
νὰ φὰ καὶ χόρτον λιβαδιοῦ, νὰ πιῇ κι ἀπὸ τὴ βρύση. 30
Στὴν μιὰν μεράν τοῦ λιβαδιοῦ ἥτονε δάσος μέγα,
κι δ λύκος μὲ τὴν ἀλουπὸν ἐρχόντησαν κι ἐλέγα,
ἴντα βουλὴ νὰ κάμωμε, τί στράτα νὰ κρατοῦμε,
καλὸν κυνῆγι, νά ‘βρωμε σήμερον νὰ γευτοῦμε.
Τότε οἱ δυὸ συβάστηκαν καὶ συντροφιὰν ἐκάμα,
καὶ μέρα νύκτα μώσανε νὰ περπατοῦν ἀντάμα.
Λέσιν, ἃς δράμωμε λοιπόν, εἰς τὸ λιβάδι ἃς πᾶμε,
ἄ λάχη νά ‘βρωμεν ἐκεῖ κυνῆγι γιὰ νὰ φᾶμε.
Καὶ παρευθὺς ἐκίνησαν στοῦ λιβαδιοῦ τὴν στράτα,
κι ἡ ἀλουπὸν στοχάζετον, λέγει: «Καλὰ μαντάτα ! 40
Κὺρ σύντεκνε, μοῦ φαίνεται νά ‘ναι καλὸ κυνῆγι
δ γάδαρος, κι ἃς δράμωμε γλήγορα, μὴ μᾶς φύγη ».

‘Η κυρ’-Αλουπούν ἀστρονόμισσα καὶ μαντεύτρα

(91 - 108)

Ταῦτα λεγεν δ γάδαρος, μὴ νὰ τοὺς φοβερίσῃ,
νὰ βρή κι αὐτὸς τὴν ἄδεια του, γιὰ νὰ παραμερίσῃ.
‘Η δ’ ἀλουπὸν ἡ πονηρά, ἡ δολιοπανοῦργος,
πάντα λογίζεται κακά, ὧσταν ἐχθρός κακοῦργος.
Τὰ λόγια δὲν τῆς ἔλαθαν ἐκεῖνα τοῦ γαδάρου
καὶ μὲ θυμὸν καὶ μάνιτα λέγει του μονιτάρου:
«Ἐδὲ θαρρῶ, κύρ γάδαρε, βάν’ ἡ ψυχὴ μου χέρι
κι ὀργίζεται σε περισσά σὰν τὸ κακὸν μαχαίρι.
Μηδὲν ξυλοσοφῆς πολλά, δτι χωριάτης εἰσαι,
στέκουν αὐτοῦν καὶ σάπαινε, ὧσάν χοντρός ὅπου ’σαι. 100
Μηδὲν θαρρῆς, κύρ γάδαρε, δτ’ ἡμεστεν ἐργάτες,
ἀπὸ κεινοὺς τοὺς ἀγροικούς καὶ τοὺς κακοὺς χωριάτες.
‘Εγὼ ’μαι ἀστρονόμισσα, ἐγώ ’μαι καὶ μαντεύτρα,
καὶ τοῦ κύρ Λέουν τοῦ σοφοῦ ἐγώ ’μουνα μαθεύτρα.
‘Εγώ ’μαι διδασκάλισσα τοῦ λόγου καὶ τοῦ μόδου,
κι αὐτὸν τὸν νομοκάνονα ἡξεύρω τον ἐχτήθου,

91 Ταῦτα στοὺς προηγούμενους στίχους δ γάδαρος είχε παραστῆσει τὸ ἀφεντικό του τάχα σὰν ἀγριόν καὶ τρομερό κυνῆγό. — 104 ‘Ο Λέων ΣΤ’ ὁ σοφὸς (886 - 911), βυζαντινὸς αὐτοκράτορας καὶ συγγραφέας, φημισμένος κυρίως γιὰ τοὺς χρησμοὺς ποὺ ἀποδίδονταν σ’ αὐτὸν. — 106 ἐχτήθου (ἐκ στήθους) : ἀπ’ ἔξω.

Σάν ἄκουσε ἡ ἀλούποι κατάνυξιν τοιαύτην
καὶ τὴν ἔξομολόγησιν δόδκαμε εἰς αὔτην,
ἔθαύμασεν, ἐπαίνεσε καὶ ἀπομύρωσέ τον.
εὐχήθηκεν, εὐλόγησε καὶ ἐσυχώρεσέ τον. 210

Γυρίζει καὶ ἡ ἀλούποι καὶ θὲ νὰ μολογήσῃ,
καὶ λέγει ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἐν ἔξομολογήσει:
«Ἐγώ, ἀφέντη σύντεκνε, ἐμπάινω στὸ κομάσι,
ὅταν οἱ πάντες κάθονται στὸ δεῖπνον γιὰ νὰ φᾶσι,
κι ὅσες παπίτσες κι ὅρνιθες, χηνάρια κι ἄν βρεθοῦσι,
ὅλα σκοτώνω, πνίγω τα νὰ μῆν πολυλογοῦσι,
καὶ παίρνω τα στὸ στόμα μου πέντ' ἔξι μαζωμένα,
καὶ μέρος εἶναι ζωντανὰ καὶ μέρος εἰν' πνιμένα,
καὶ κουβαλῶ τα στὸ κλαδί, καὶ κρύβω τα στὸ δάσο,
καὶ δὲν ἐβγαίνω ἀπὸ κεῖ ὥστε ποὺ νὰ χορτάσω. 220

Οἱ σκύλοι σὰν γρικήσουσι, τσιληπουρδῶ καὶ φεύγω,
καὶ δὲν τοὺς χρήξω τίποτες, μὰ τρέχοντας χορεύγω.
Ἀνάγκη ἔναι τὸ λοιπὸν νὰ κλέψω γιὰ νὰ ζήσω,
γιατὶ δὲν τὸ 'χει ἡ φύση μου νὰ πάγω νὰ ζητήσω,
ἄλλα οὐδὲ καταδέχομαι νὰ πάγω νὰ δουλέψω,
μόνον περιεργάζομαι τὸ τι νὰ πὰ νὰ κλέψω.

Αὐτὰ μὲ καθοδήγησαν ἐκεῖνοι οἱ γονεῖς μου,
καὶ μὲ αὐτὰ ἔζούσανε, αὐτοὶ κι οἱ συγγενεῖς μου.
Εἰς τὰ κρυφοκλεψίματα κι εἰς τὴν τεχνολογίαν 230
δμοιάζω τὴν μητέρα μου ἐκείνην τὴν ἀγίαν,
κι εἰς τὰ τσιληπουρδίσματα κι εἰς τὴν πιδεξιοσύνη
δμοιάζω τοῦ πατέρα μου κι εἰς τὴν γληγοροσύνη.
Τίποτες δὲν ἀπόμειναν, ὅσα ἔζευραν ἐκεῖνοι
νὰ μὴ μοῦ τ' ἀρμηνέψουσι, κανένα νὰ μοῦ μείνη:
πόσα κι ἐγὼ καθημεράν γεννᾶ ὁ λογισμός μου,
ὅσαν αὐτὰ καὶ πλιότερα γέμει τα ὁ λαιμός μου.
Τὸν Κύριον ἐδόξασαν τὸν 'περευλογημένον,
τὸ πῶς ἐγέννησαν φυτὸν πολλὰ τετιμημένον'
μὲ τὴν εὐκή τους ζῶ καλά, ἀφεντικά τοῦ κόσμου,
ἄλλὰ ἡ ζωὴ τῶν ὀρνιθιῶν ἔναι ὁ θάνατός μου. 240

Πολλὰ μοῦ παραγγείλασιν ἐκεῖν' οἱ συγγενεῖς μου,
καὶ πάλι μὲ τὸ στόμα τους μοῦ τὸ 'παν οἱ γονεῖς μου:

209 ἀπομύρωσέ τον: τὸν ἔχρισε μὲ ἄγιο μύρο.

Βλέπεσε, θυγατέρα μου, τὰ σπίτια τῶν ἀρχόντων,
γιατὶ ἔχουν σκύλους δυνατούς, κι δτινα πιάσουν τρῶν τον,
καὶ νὰ θυμοῦμαι μοῦ 'πασι τῆς γρᾶς τὸ καταλόγι,

κι ἀκούσετε τὸ τι μιλεῖ, γρικήσετε τι λέγει:
Π' ἀφίνει σπίτια πτωχικά κι ἀρχοντικά γυρεύει
ο διάβολος στὸν κῶλο του κουκιά τοῦ μαγειρεύει.

Γιατὶ τές χῆρες τές πτωχές, τές καταδικασμένες, 250
καθημερνὸ πολλὲς ζημιές τοὺς ἔχω καμωμένες.

Καὶ χήρο μιὰ κακότυχη, καλὰ οὐδὲν ἔθωρεις,
νὰ 'γέρθη δὲν ἐδύνετο, νὰ κάτση δὲν ἡμπόρεις,
καὶ σπίτι δὲν ἐπότασσε, ἀμ' είχε μιὰ μπαράκα,
είχε καὶ ὀρνιθα παχιὰ κι ἐλάλειεν την Καβάκα.

Αὐγὰ ἔγέννα δίκροκα, χοντρὰ παρὰ τὴν φύση,
νὰ παραβγῇ τὴν πόρτα της δὲν ηθελε ν' ἀφήσῃ.

Τὴν γράνε ἐπιβουλεύουμον κι ἔθωρουν την σὰν Χάρο,
στὸν νοῦν μου μέσα λόγιαζα τὴν ὀρνιθα νὰ πάρω.

Βλέπω, περιεργάζομαι γάτα καὶ ἡτον γραία, 260
κι είχε τὴν τρίχα κόκκινη καὶ τὴν ὄρα μακρέα,
ἡ γραία τοῦ 'χεν δνομα Παρδίτση νὰ τὸν κράζη,
εἰς τὸ μαλλί κι εἰς τὴν ὄχραν δλος ἐμὲν δμοιάζει.

'Αγάπα καὶ τὴν ὀρνιθα, ἀγάπα τὸν Παρδίτση,
κι ὕσαν παιδιά της τά 'βλεπε, γι' ἀγόρι καὶ κορίτσι.

Κι ἔνα βραδὺ στοχάζομαι πάς ἔλειπεν ὁ γάτης,
κι ἀντὶς τὸν γάτην πῆγα γὼ κι ἐκάθισα κοντά της.

Καὶ βλέπει με ἡ κακογρά, θαρρεῖ ὁ γάτης ἔναι:
ἄς τὸν ταγίσω, λέγει 'δά, καὶ πεινασμένος ἔναι.

Καὶ πιάνει με ἡ ἄθλια καὶ θὲ νὰ μὲ φιλήση,
νὰ μὲ ταγίση τίποτες καὶ νὰ μὲ κανακίση, 270

σὰν είχε τὴν συνήθεια νὰ κάνη μὲ τὸν γάτον
κι ἐμένα ἡ καρδία μοῦ ἔτρεμε κι ἐκλονᾶτον,

μῆπως αὐτείν' ἡ κακογρά λάχη καὶ μὲ γνωρίση
καὶ πάση μ' ἀπὸ τὸν λαιμὸ καὶ σφίξη καὶ μὲ πνίξη.

Πλήγη ἡ εὐχὴ τῆς μάνας μου καὶ τοῦ καλοῦ πατρός μου
μοῦ βόθησε, κι ἡ κακογρά ἐβγήκεν ἀπὸ μπρός μου.

Τότες ἐγὼ σηκώνομαι μὲ τὴν πιδεξιοσύνη
κι ἐστίμωσα τῆς ὀρνιθας μὲ τὴν ταπεινοσύνη.

245 καταλόγι: ἔδω στὴ σημασία: διήγηση, ιστορία. — 253 μπαράκα: ξύλινο παράπηγμα (παράγκα). — 256 παραβγή: νὰ βγῇ λίγο πιὸ ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα.

Εὐθύς ἀπλώνω, πιάνω την κάτωθεν τῆς τραπέζης,
καὶ λέγει μου ἡ κακογρά : "Αφ' τηνε καὶ μὴν παιζης." 280
Ἐγὼ τὴν ἐκωλόσυρνα ἐκείνην τὴν Καβάκα
κι ἐκείνη ἐφτερούγιασε καὶ κράζει κάκα - κάκα.

Ἐφώναυε ἡ δρνιθα, κι ἡ γραία ἀπὸ πίσω :

Παρδίτση μου, καὶ γύρισε, Παρδίτση, στρέψῃ δπίσω !
Κι ἀπὸ τὴν βιά μου τὴν πολλήν ἐκόπ' ἡ δύναμή μου,
ὅ ἴδρωτάς μου ἔτρεχε ἀπ' δλο τὸ κορμί μου.
Λοιπὸν ὡσὰν ἀπέσωσα εἰς τὸ βουνί ἀπάνω
ἐκάθισα ν' ἀναπαυτῶ, καμπόσο ν' ἀνασάνω,
γιὰ νὰ γρικήσω καὶ τὴν γρά αὐτὴν τὴν κακομοίρα,
αὐτὴν τὴν κακομάζαλον καὶ τὴν καημένη χήρα. 290

Πολλά ἐκείνη ἔκλαψε, μεγάλα ἐλυτήθη,
ὅληνυκτὶς ἐδέρνετον, ποσῶς δὲν ἐκοιμήθη.

Λοιπὸν τῆς γραίας μ' ἔκαψαν οἱ λόγοι κι οἱ κατάρες
καὶ τότε παρατήηκα τοῦ κόσμου τές ἀντάρες,
καὶ μεταγνῶθω τὰ κακὰ ὅποχω καμωμένα,
καὶ πῶς δὲν ἔχω παντελῶς ἀπ' αὐτὰ δουλεμένα·
καὶ ἀνεβαίνω στὸ βουνί νὰ πῶ τὴν προσευχή μου,
πρὸς τὰ κακὰ τὰ ἔποικα, νὰ σώσω τὴν ψυχή μου.

Ἐντύνομαι τὰ ράστα μου, κουρεύομ' ἀπατή μου,

βαστῶ σταυρὸν καὶ πατερμά, φορῶ καὶ τὸ μαντί μου, 300
καὶ δείχνω μεγαλόσχημη καὶ μοιάζω σὰν γουμένη,
κι εἰς τὴν καρδιά μου πονηριά ποσῶς δὲν ἀπομένει ».

Ἔδων ὁ λύκος τὴν ἀγνήν καὶ καθαρὰν καρδιάν,
τὴν πρὸς Θεὸν εὐλάβειαν καὶ τὴν ἔξαγορίαν,
καὶ σπλαχνικά ἐδάκρυσε καὶ ἐλυτήθηκε τὴν,
ἄνοιξε τές ἀγκάλες του καὶ προσεδέκτηκε τὴν:

"Ἄμε, σοῦ λέγω, σήμερον, νά 'σαι εὐλογημένη,
κι ἀπ' δλα σου τὰ κρίματα νά 'σαι συχωρεμένη ! "

Λέγει καὶ ταῦτα πρὸς αὐτὴν : «Κυρία μου μεγάλη,
λαμπάδα εῖσαι ἀναφτή μὲ δίχως μανουάλι.
Τὴν πόρνη καὶ τὸν Μανασσή ἐσὺ τοὺς ἐμμήθης,
τὰ κρίματά σου εἴπες τα, καλὰ τὰ ἐθυμήθης». 310

311 Μανασσής ὁ βασιλιάς τοῦ Ιούδα (697 - 642 π.Χ.), ὑποστηρικτής τῆς εἰδωλολατρείας, ποὺ μετάνιωσε ἀργότερα καὶ ἀφοσιώθηκε στὴ θρησκεία τῶν πατέρων του. Μαζὶ μὲ τὴν πόρνη τοῦ Εὐαγγελίου ἀναφέρεται ἐδῶ ὡς καὶ ἐξοχὴν παράδειγμα τῆς μετάνοιας.

Τότες ἐστάθησαν δύοι, κι οἱ δύο συβαστῆκαν,
κι ἀπ' δλα τους τὰ κρίματα αὐτοὶ συχωρεθῆκαν.
Λέγονται καὶ τὸν γάδαρον : «Ἐλα καὶ σύ, καλέ μου,
καὶ δλα σου τὰ κρίματα στάσου κι ἀνάγγειλέ μου,
'Ιδές, θυμήσου τα καλά, καὶ μὴν ἀλησμονήσῃς,
κι ἀπ' δλα σου τὰ κρίματα κανένα μὴν ἀφήσῃς ! »

Ο λύκος τότε παρευθὺς ἐκάθισε κοντά τους, 320
φέρνει τὸν νομοκάνοναν, θέτει τὸν διμπροστά τους,
λέγει : «Κυρά συντέκνιστα, βλέπεσε μὴν κομᾶσαι,
τὰ λόγια ποὺ σοῦ θέλει πεῖ κάμε νὰ τὰ θυμᾶσαι ».
Ἐύθὺς ὁ λύκος ἔπιασε χαρτὶ καὶ καλαμάρι,
γαδάρου τ' ἀμαρτήματα ἐγράφου γιὰ νὰ πάρη.

Σὰν εἶδεν δι κύρ γαδάρος δὲν είχε τί νὰ ποίσῃ,
καὶ λέγει ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἐν ἐξομολογήσει :
«Ἐμένα δι ἀφέντης μου ἔπιανε κι ἐστρωνέ με,
καὶ μέσα τὸ μεσάνυκτον στὸν κῆπον ἔπαιρνε με,
κι ἐφόρτωνέ με λάχανα, σέλινα καὶ ἀντίδια,
σπανάκια καὶ μαρούλια, ράπανα καὶ κρεμμύδια. 330

κι ἔγῳ ἀπὸ τὴν πείνα μου, δούο 'χα σὰν τὸν σκύλο,
ἐγνύριζα τὸ στόμα μου κι ἥρπον κομμάτι φύλλο.
Αὐτός, σὰν ἡτον ἀτυχος, πάντα ἐβίγλιζέ με,
καὶ τὸ νὰ μέ θελε ἰδεῖ κακὰ ἐράβδιζέ με,
μὲ βέργα πάντα ἐδερνε τὰ δόλια τὰ αντιά μου

καὶ ἐδερνε τὸν κῶλον μου κι ἐπόνουν τὰ πλευρά μου,
κι ἀπὸ τὸν πόνον τῶν ραβδιῶν κι ἐκ τοῦ περίστιου κόπου
ἀχάμνισάν μου τὰ πλευρά κι ἐσυχνοπορδοκόπου —
τιμὴ νὰ ἔχετε ἐσεῖς, ἀφέντες ἐδικοὶ μου —

ἐμὲν ἐτοῦτα φύλαγε ἡ μοίρα ἡ κακή μου. 340
'Αλλ' δμως ἐγρικήσετε τὰ ἀμαρτήματά μου
καὶ συχωρέσετε μου τα κι ἐμὲν τὰ κρίματά μου.
Γρικώντας ταῦτα ἡ ἀλουπού ἔσεισε τὸ κεφάλι,
καὶ λέγει πρὸς τὸν γάδαρον μὲ μάνιτα μεγάλη :
«Τί τσαμπουνιζεῖς, γάδαρε, καὶ τί στραβοκαλίζεις,
καὶ τί 'ν' αὐτὰ τὰ ψέματα καὶ τί 'ναι τὰ σαλίζεις ;
Στάσου διμπρός μας δμορφα καὶ πές μας τὴν ἀλήθεια,
καὶ μὴ μᾶς λές, κύρ γάδαρε, αὐτὰ τὰ παραμύθια.

320 νομοκάνον : τὸ βιβλίο ποὺ περιέχει τοὺς «νόμους καὶ τοὺς κανόνες» τῆς Εκκλησίας.— 324 ἐγγράφου : ἐγγράφως.

Αὐτά 'ναι λόγια τῶν κλεπτῶν καὶ ψεματολογίες,
οὐ στέργομε, οὐ θέλουμε τέτοιες μυθολογίες». 350

'Ως ἡκουσεν δὲ γάδαρος τῆς ἀλουποῦς τὰ λόγια,
ἀρχίνησε νὰ δέρνεται, νὰ λέγη μοιρολόγια,
καὶ λέγει τους: «Αφέντες μου, τί ἔχετε μετὰ μένα,
καὶ πούρι τόσα κρίματα δὲν ἔχω καμωμένα,
μόνον τὸ μαρουλόφυλλον ὅπχω φαγωμένο,
καὶ πούρι δὲν τὸν ἔκλεψα, μά 'χω τὸ δουλεμένο». 355

'Ο λύκος δὲ τῆς ἀλουποῦς ἐγύρισε καὶ λέγει:

«Τί τὸν ψηφᾶς τὸν γάδαρον ἀδέρνεται καὶ κλαίγει;
Ἐσύ τὸν νομοκάνονα ἀνοίξε, διάβασέ το,
τὸ γράμμα ὅπου θές ίδει ἐσὺ ξεδιάλυσέ το». 360

Τότες τὸν λύκον ἔκραξε καὶ ἐστάθηκε κοντά τῆς

κι δρίζει καὶ τῆς φέρνουσι τὸν νόμον ὀμπροστά της,
καὶ μὲ πολλὴν εὐλάβειαν ἀνοίγει καὶ διαβάζει,
καὶ τότες τὸν κύρ γάδαρον γυρίζει καὶ ἀτιμάζει:

«Αφορεστιμένε γάδαρε καὶ τρισκαταραμένε,

αἰρετικὲ καὶ πίσουλε, σκύλε μαγαρισμένε,
νὰ φᾶς τὸ μαρουλόφυλλον ἐκεῖνο χώρις ξίδι!

καὶ πῶς δὲν ἐπνιγήκαμε σὲ τοῦτο τὸ ταξίδι! 370

'Αλλ' ὅμως, ἀσεβέστατε, κάμε νὰ τὸ κατέχης,
ὅ νόμος καταπὼς μιλεῖ, πλέον ζωὴ δὲν ἔχεις.

στὸν ἑβδομόν κεφάλαιον τὸ ηὔρητα γραμμένον,
νά 'ναι κομμέν' ή χέρα σου, τὸ μάτι ἐβγαλμένον,

καὶ πάλι στὸ δωδέκατον κεφάλαιον τοῦ νόμου
λέγει νὰ σὲ φουρκίσωμε ἐγὼ κι ὁ σύντεκνός μου».

Τὰ καμώματα τοῦ γαιδάρου
καὶ τὰ παθήματα τοῦ λύκου καὶ τῆς ἀλεποῦς

(435 - 462)

'Εκεῖνοι ἐλέγασιν αὐτά, κι αὐτὸς ἐποίκεν ἄλλα,
κι ἔκαιμε πράματα πολλά, καμώματα μεγάλα.

Τέτοια τῶν ἐκατάστησε σὰν ἥθελεν ἀτός του.

Λέγει τοῦ λύκου ν' ἀνεβῇ στὴν πρύμη μοναχός του,
καὶ ἔτσι τὸν ὄρδινιαστε, γονατιστὸς νὰ στέκῃ
τρεῖς ώρες, καὶ νὰ δέεται, νὰ μὴ σαλέψῃ ἀπέκει 440

νὰ λέγη, νὰ πιρακαλῇ: «Γάδαρε, σοῦ πιστεύω,

καὶ δῶσ' κι ἐμένα χάρισμα σ' ἐκεῖνο τὸ γυρεύω».

καὶ μὲ πολλὴν εὐλάβειαν νὰ λέτ τὰ πατερμά του,

νὰ πάγη καὶ ἡ ἀλουπού νὰ στέκεται κοντά του,
στὰν στὸν λύκον κατεβῇ ἡ βουλωμένη χάρη,

ἐκεῖ κι αὐτήν νὰ βρεθῇ, δαμάκι γιὰ νὰ πάρη.

Τότες δὲ γάδαρος εὐθὺς τσιληπουρδᾶ καὶ κρού' τον

καὶ δχι μόνον μιὰ φορά, μὰ δεύτερον καὶ τρίτον,
καὶ ρίχνει τὸν στὸ πέλαγος, νὰ τόνε πνίξῃ θέλει,

κακὰ καὶ κακῶς ἔχοντας, ώσταν αὐτὸς δὲν θέλει. 450

Καὶ σὰν εἶδε ἡ κυρ' - ἀλουπού τὸν γάδαρον πῶς κάνει,
ἀπὸ τὸν φόβον τὸν πολὺν ἀρχίνισε νὰ κλάνη.

Καὶ τότες ὁ κύρ γάδαρος φωνάζει καὶ γκαρίζει,
καὶ συχνοκατουρεῖ πυκνὰ καὶ συχνοπορδαλίζει,

συχνὰ πηδᾶ, τσιληπουρδᾶ καὶ τὴν δρὰν σηκώνει,
πέφτει, κυλιέται, γέρνεται καὶ ἐξωματσουκώνει.

Γυρεύει καὶ τὴν ἀλουπού, τρέχει νὰ τήνε σώσῃ,
καὶ μὲ τὸ μπουσδουγάνι του καμπόσες νὰ τῆς δώσῃ.

Αὐτή, σὰν εἶδε κι ἔγινεν ὁ γάδαρος φρενίτης,
στὸ πέλαγος ἐγκρέμνισε κι ἔπεσε μοναχή της:

ἐπῆραν την τὰ κύματα, στὸν λύκον τὴν ἐβγάλα,
κι ἀπὲ τὸν φόβον πόλαβε ἐφώναζε μεγάλα.

Χαρὰ σὲ σέν, κυρ γάδαρε...

(533 - 540)

Χαρά σὲ σέν, κύρ γάδαρε, καὶ μὲ τὴν φρόνεστή σου,
γιατὶ μὲ γνώσην ἔφυγες, μὲ τὴν προτίμησή σου.

'Ω γάδαρε, κύρ γάδαρε, γάδαρος πλιὸ δὲν εἶσαι,
πρέπει σου 'ς τοῦτο πόκαμες πάντοτε νὰ παινῆσαι.

Θαρρῶ γιὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ γάδαρον δὲν σὲ κράζουν,
ἄλλα ὡς τιμιότερον 'νικό σὲ ὀνομάζουν.

Τὸ δνομα ἐκέρδισες αὐτὸς μὲ πονηρία
καὶ τὴν ζωὴν σου ἔγλυσες ἀπ' αὐτα τὰ θηρία.

445 βουλωμένη χάρη: σφραγισμένη μὲ βούλα (σφραγίδα), ἐπίσημη.

558 'νικό: ὀνικόν, μεσαιωνική δνομασία τοῦ γαιδάρου (ἀπὸ τὸ ἄρχ. δνος).

ΚΥΠΡΙΩΤΙΚΑ ΕΡΩΤΙΚΑ

Διὰ σημάδιν ἔχω λιόντα
στὴν ὄχραν ὅπου 'ν γοιὸν ἀστρον,
πράσινον δεντρὸν σὰν κάστρον
πάντα στέκεται θωράντα·
μ' ὅρεξην παντὲς βιγλώντα
τοῦ δεντροῦ τοὺς κλάνους χάσκει,
νὰ πηδήσῃ πάνω πάσκει
καὶ γ' αὐτὸν στέκει στεκόντα.

Ἡ καρδιά μου μὲ τὸν λιόντα
τοῦτον ἐμπορεῖ νὰ μοιάσῃ,
ἀπὸν τοῦ δεντροῦ νὰ πιάσῃ
τὴν κορφὴν πάσκει πηδώντα·
ἡ καρδιά μου πεθυμῶντα
στὰ ψηλὰ θὲν νὰ πετάσῃ,
καὶ μῆδ δύνοντα νὰ φτάσῃ
στέκει χαμηλὰ κλαμόντα.

Γιὰ ἔμβλημα (Ζωγραφιά στὸ θυρεό μου) ἔχω ἔνα λιοντάρι, μὲ χρῶμα σὰν ἀστρο, ποὺ στέκεται πάντα καὶ θωρεῖ ἔνα δέντρο πράσινο δμοιο μὲ κάστρο σὰν νά 'ναι πεινασμένο ἀνοίγει τὸ στόμα του καὶ κοιτάζει τὰ κλωνάρια τοῦ δέντρου, προσπαθεῖ νὰ πηδήσῃ ἀπάνω, καὶ γ' αὐτὸ στέκει ὅρθιο.

Ἡ καρδιά μου μπορεῖ νὰ παρομοιαστῇ μ' αὐτὸ τὸ λιοντάρι, ποὺ προσπαθεῖ νὰ πηδήσῃ γιὰ νὰ πιάσῃ τὴν κορφὴ τοῦ δέντρου· ἡ καρδιά μου, γεμάτη ἐπιθυμία, θέλει νὰ πετάξῃ ψηλά, μήν μπορώντας δμως νὰ φτάσῃ στέκει χαμηλὰ καὶ κλαίει.

3
"Οτις τοῦ πόθου δὲν εἰν' πειρασμένος,
τὰ δολερά του πάθη δὲν γνωρίζει·
ὅτις 'πὸ κεῖνον δὲν εἰναι καμένος
κι ἀκόμη στὴν καρδιάν νὰ τὸν φλογίζῃ·
ὅτις γ' ἀγάπην δὲν ἔν' πληγωμένος
εἰς τὴν καρδιάν κι ἀκόμη μαρτυρίζει,
τοῦτα τὰ λλίγα φύλλα μήν τανόση
γιατὶ ξεύρω δὲν θέλει τ' ἀγνωρίσει.

11

Κοιμώντα μοῦ φανίστην νὰ βιγλίσω
ἐκείνην ἀπὸ πῆρεν τὴν καρδιάμ μου,
μὲ θάρος νὰ μοῦ στρέψῃ τὴν ὑγειάμ μου
κι ἐγὼ νὰ 'λπίζω μέσα μου νὰ ζήσω·
ἀμέ, μὲ δίχως περισσά ν' ἀργήσω,
ξυπνώντα ποῖκα στρέμμα στὴν κυράμ μου·
ἐδίπλασα ξανὰ τὴν καματιάμ μου
κι πάλε πεθυμῶ νὰ ξεψυχήσω.

"Οποιος δὲν ἔχει ἀκόμα δοκιμάσει τὸν ἔρωτα καὶ δὲν ξέρει τὰ δολερά του βάσινα· ὅποιος δὲν ἔχει καῇ ἀπ' αὐτὸν, καὶ νὰ νιώθῃ ἀκόμα στὴν καρδιά του τὴ φλόγα· ὅποιος δὲν ἔχει πληγωμένη τὴν καρδιὰ του ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ νὰ νιώθῃ ἀκόμα τὸ μαρτύριο, αὐτὸς ἀς μήν ἀγγίξῃ ταῦτα τὰ λίγα χαρτιά, γιατὶ τὸ ζέρω πώς δὲ θὰ τὰ καταλάβῃ.

Καθώς κοιμόμουν μοῦ φάνηκε πώς είδα ἐκείνη ποῦ πῆρε τὴν καρδιά μου, μὲ τὴν ἐλπίδα πώς θὰ μοῦ δώσῃ ξανὰ τὴν ὑγειά μου κι ἔτσι νὰ πιστεύω μέσα μου πώς θὰ ζήσω.
"Αλλά, δίχως ν' ἀργοπορήσω πολύ, καθώς ζύπνησα γόρισα καὶ πάλι στὴν κυρά μου· ἔκαμα καὶ πάλι διπλὸν τὸν πόνο μου καὶ ἐπιθυμῶ καὶ πάλι νὰ ξεψυχήσω.

Μέσα στὰ δάση θὲν νὰ καταντήσω,
ἀπὸν τ' ἀδόνιν κλαίγει πᾶσα μέραν·
στὸ κλάμαν συντροφιάν θὲν νὰ τοῦ ποίσω,
δίχως νὰ πάψω 'δὲ πωρνὸν 'δὲ σπέραν·
κι ἂν θέλῃ νὰ σιγήσῃ, μὲν τ' ἀφήσω
ποτέ του μουλλωτὸν νὰ πάρη ἀέραν,
ἄν τύχως ἔτσι κλιόντα ν' ἀγρικήσῃ
ἐκείνη ποὺ μπορεῖ νὰ μοῦ βουθήσῃ.

Καιρὸς τὴν ἐμορφιάν σοῦ δῶκεν τόσην
καὶ μὲ καιρὸν ἔν' χρήση νὰ τὴν δώσῃς·
καιρὸς ἐβάρτην διὰ νὰ σὲ ψηλώσῃ
καὶ μὲ καιρὸν ἔν' χρειά νὰ χαμηλώσῃς·
καιρὸς μ' ἐδῶκεν γιὰ νὰ μὲ σκλαβώσῃ
κι ἐσοὺ καιρὸν τῆς λευτεριᾶς νὰ δώσῃς.
Μὲ τὸν καιρὸν ἄπ' ἀγγριστῇ μερώννει
καὶ μὲ καιρὸν δ, τι ἀρκευτῇ τελειώννει.

Μέσα στὰ δάση θὰ πάω νὰ καταφύγω, δπου τὸ ἀηδόνι κλαίει δλη μέρα· στὸ κλάμα θὰ τοῦ κρατήσω συντροφιά, δίχως νὰ σταματήσω οὔτε πρωὶ οὔτε βράδυ· κι ἂν θελήσῃ νὰ πάψῃ τὸ κλάμα του, δὲ θὰ τὸ ἀφήσω σωπαίνοντας νὰ πάρη ἀνάσα, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἔτσι ποὺ κλαίει ίσως τὸ ἀκούση ἐκείνη ποὺ μπορεῖ νὰ μοῦ δώσῃ βοήθεια.

"Ο καιρὸς σοῦ 'δωσε τὴν τόση ὁμορφιά σου, καὶ μὲ τὸν καιρὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴ δόσης πίσω· δ καιρὸς σ' ἔκαμε ν' ἀνεβῆς ψηλά, καὶ μὲ τὸν καιρὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ κατέβης χαμηλά καὶ πάλι· δ καιρὸς τὸ 'φερε νὰ σκλαβώσῃ κι ἐμένα, κι ἐσὺ κάμε νὰ ἐρθῃ δ καιρὸς γιὰ νὰ λευτερώθῃ. Μὲ τὸν καιρὸ δποιος ἀγριεύει ἡμερώνει, καὶ μὲ τὸν καιρὸ δ, τι ἀρχισε μιὰ φορὰ τελειώνει.

Δίδει τὴν βράστην στὸ λαμπρὸν ἡ φύση,
στὸ χιόνιν δίδει κρυότην, δίδει ἀσπράδαν·
λαμπρὸν ἀχ τὸ λαμπρὸν νὰ βγῇ ἔναι χρήση,
τὸ χιόνιν πάλε βγάλλει μαργωμάδαν.
Μπορεῖ τὸ χιόνιν τὸ λαμπρὸν νὰ σβήσῃ,
καλά κι ἂν διώχῃ τὸ λαμπρὸν τὴν κρυάδαν·
κι ἐμέναν τὸν λαμπρὸν μου δὲ μπυρίζει:
βγαίνει 'ποὺ μιὰν ἡ ποιὰ πάντα χιονίζει.

Γοιὸν τὸ κερίν ποὺ βρίσκεται στὴν φωτην,
ἀντάφ φυσᾶ δίχως νερὸν ἀέριν,
ἐπέσωσες τὴν ἄχαρήν μου νιότην
κι ἀξάφτει καὶ χειμὸν καὶ καλοκαίριν.
Κι ἀν εἰμαι στὸ λαμπρὸν, ἀμμ' ἔχω σκότη
καὶ νύχταν καὶ πωρνὸν καὶ μεσομέριν·
κι ίτσου, γοιὸν νὰ 'μον μέσα σ' ἔναν σπήλιον,
πιὸν ἀχ τὸ κλάμαν δὲν θωρᾶ τὸν ἥλιον.

"Η φύση δίνει στὴ φωτιά τὴ ζέστη, στὸ χιόνι πάλι δίνει τὴν ψύχρα καὶ τὸ ἀσπρό χρῶμα· φυσικό εἶναι ἀπὸ τὴ φωτιά νὰ βγαίνη φωτιά, τὸ χιόνι πάλι φυσικό εἶναι νὰ βγάνη παγωνιά. Τὸ χιόνι μπορεῖ νὰ τὴ σβήσῃ τὴ φωτιά, δσο κι ἂν ἡ φωτιά διώχνῃ τὴν ψύχρα· καὶ μόνο ἡ φωτιά ἡ δική μου δὲν καίει: βγαίνει ἀπὸ μιὰ ποὺ πάντοτε εἶναι παγωμένη.

"Οπας τὸ κερί ποὺ βρίσκεται μέσα στὴ φωτιά, δταν φυσάν ἀνεμος δίχως βροχῆ,
ἔτσι ἀποτέλειωσες τὴ νιότη μου τὴ δυστυχισμένη καὶ καίγεται χειμώνα καλοκαίρι. Άλλά δσο κι ἀν βρίσκωμαι μέσα στὴ φωτιά, ἔχω γύρω μου σκοτάδια καὶ τὴ νύχτα καὶ τὸ πουρνὸν καὶ τὸ μεσημέρι· κι ἔτσι, σὰν νὰ βρισκόμουν μέσα σὲ μιὰ σπηλιά, ἀπὸ τὸ κλάμα τὸ πολὺ δὲν μπορῶ πιὰ νὰ δῶ τὸν ἥλιο.